

Nr 628.

Av herr **Hægblom m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 176, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52.*

Att riksdagens behandling av propositionen nr 176 om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under senare delen av innevarande produktionsår inte kan vara slutförd förrän i maj månad begränsar i hög grad riksdagens möjligheter att göra ändringar i fråga om fördelning mellan produktionshöjningar och pristillägg av statsmedel av den inkomstökning, som behöver tillföras jordbruket för att täcka det framräknade kalkylunderskottet.

Det mest anmärkningsvärda i de för underskottets täckande framlagda förslagen är proportionen mellan subventioner och prishöjningar. För kompensering av arbetskostnadernas höjning föreslås subventioner på 245 milj. kronor, medan höjningen av produktpriserna stannar vid 42,5 milj. kronor. Även om hänsyn togs till att enligt januariöverenskommelsen kompensering för skördeminskningen åstadkoms med enbart prishöjningar på 130,4 milj. kronor, så blir slutresultatet för hela regleringsåret 1951/52, att kalkylunderskottet täckes med blott 173 milj. kronor i prishöjningar och 245 milj. kronor i subventioner.

Ett sådant förhållande kan inte kallas tillfredsställande, även om det kan förklaras av att man befinner sig i ett tvångsläge på grund av att man inte vill låta livsmedelspriserna stiga så, att risk föreligger för att levnadskostnadsindex i augusti når över den gräns, som enligt kollektivavtalen medför höjning av arbetslönerna. Ett annat tvångsläge har skapats av att i år på grund av avtalsförhandlingarnas förskjutning beslut om prishöjningar på jordbrukets produkter fattats i två etapper med blott två månaders mellanrum, vilket irriterat konsumenterna och befaras skapa ett köpmotstånd, som ansetts omöjliggöra vissa prishöjningar eller minska deras effekt. Likväl är det ur statsfinansiell synpunkt icke tillfredsställande att belastningen för subventionsändamål blir så stor.

Även om årets beräknade stora budgetöverskott möjliggör de aktuella skatteleindringsförslagets genomförande är det ur skattebetalarnas synpunkt i det långa loppet otillfredsställande, att skattesänkingsmöjligheterna påverkas av att staten skall ha råd till subventioner, som de flesta med nuvarande inkomstläge inte har behov av, om de finge behålla den del av deras egna skattemedel, som åtgår till subventioner.

Ur jordbrukets synpunkt är subventionssystemet olyckligt, därför att det i viss mån onödiggör produktionens anpassning efter marknadsläget. Vidare är subventionssystemet otryggt, därför att det ställer jordbruket i supplikantställning, som inte är förenlig med jordbrukets verkliga intressen. Hur stor denna

otrygghet är markeras av att subventionsbeloppen, trots full sysselsättning och efter årliga löneökningar med betydande belopp, är så stora som de nuvarande. Skulle utvecklingen gå mot depression torde större subventionsbelopp bli behövliga, och i den mån staten i depressionstid inte har medel till förfogande blir jordbrukets ställning mycket vanskligare, än om jordbruket i högkonjunkturer utan subventioner genom produktpriser fått ta sin skäliga andel av nationalinkomsten.

Riksdagen har enligt vår mening alltid tagit för lätt på subventionsproblemet. I 1947 års riktlinjer för den framtida jordbrukspolitiken avvisas subventioner även till jordbruksexport. Det hade därför funnits anledning att efter dessa riktlinjers godkännande förbereda subventionssystemets avveckling, men högermotionärens begäran vid 1950 års riksdag om en sådan avvecklingsplan avvisades. I samband med pris- och lönestoppets hävande vid 1951 års ingång gjordes en kraftig beskärning av subventionerna. För att därefter inte nya subventionsbehov skulle ackumuleras till kommande prishöjningar, föreslog högermotionärer vid 1951 års riksdag att jordbruket skulle medges rätt till en friare prishöjning upp till världsmarknadsprisens nivå. I motionen framhölls — som sedan visat sig riktigt — att spannmålskörden kunde befaras bli mindre än normalt och att detta borde kompenseras genom en omedelbar prishöjning, då de inhemska spannmålspriserna låg långt under importpriserna. Högermotionärernas förslag avvisades med resultat, att av de nu föreslagna subventionerna på 245 milj. kronor skall 48 milj. kronor användas till arealbidrag för 1951 års veteodling. En höjning av spannmålspriset hösten 1951 med 10 öre skulle gett 40,7 milj. kronor, och subventionerna kunde nu begränsas till att gälla de brödsädsodlare, som fått sin skörd mycket kraftigt reducerad. En sådan prishöjning på brödsäden borde också ha minskat förlusten på importerad brödsäd och fodermedel, som upptages som Svenska spannmålsaktiebolagets kostnader och uppgår till resp. 68,5 och 78,5 milj. kronor, vilka belopp även bör uppmärksammas, när subventionskostnaderna beräknas.

När det vidare redan tidigt stod klart, att mjölkproduktionen under år 1951 minskades, hade det funnits skäl att genom andra prishöjningar söka kompen- sation för detta inkomstbortfall. Importpriset på fläsk var vid produktionsårets början sådant, att höjning av fläskpriset utan svårighet låtit sig genomföra med belopp, som per svin kunnat ge lika mycket som nu föreslagna retroaktiva pristillägg med 30 kronor per svin. Behovet av nu föreslagna 52 milj. kronor till dessa för hela produktionsåret 1951/52 avsedda tillägg hade då bortfallit, och en konstruktion av subventioner i den form grisbidraget getts hade inte behövts. Grisbidraget fyller kravet att ge ersättning till svinuppfödarna för det bidrag till folkförsörjningen, som de lämnat till priser under världsmarknadens, och retroaktiviteten tryggar största möjliga rättvisa vid fördelningen mellan gödsvinsuppfödarna, vilket främst torde vara till fördel för det mindre jordbruket. Men utformningen av kompen- sationen åt fläskproducenterna lider av den svagheten, att detta i efterskott givna pristillägg inte kunnat stimulera till någon

ökning av produktionen tidigare under produktionsåret, vilket annars med hänsyn till importbehovet varit önskvärt. Inte heller kan detta retroaktiva tillägg föras tillbaka till smågrisproducenterna, vilka givetvis bort erhålla sin andel. Helt annorlunda hade den av högermotionärerna förordade friare prisbildningen verkat. Detta exemplifieras av att äggpriset tack vare fri prisbildning från prognosen i vårkalkylen 1951 till decemberkalkylen samma år stigit med 30 öre och givit kalkylens inkomstsida en ökning med 13 milj. kronor trots beräknad produktionsminskning.

Ett godkännande av högermotionärernas förslag vid 1951 års riksdag hade möjliggjort en i rätt tid vidtagen justering av priserna på spannmål och fläsk, och därigenom hade det nu behövliga subventionsbeloppet kunnat minskas med 93 milj. kronor till 152 milj. kronor samtidigt som förlusten på Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet kunnat minskas med omkring 50 milj. kronor. Prishöjningsmöjligheterna hade f. ö. ej begränsats till enbart spannmål och fläsk, utan prishöjningen på samtliga de varor, varom överenskoms den 10 januari 1952, hade kunnat genomföras tidigare under produktionsåret.

Utnyttjandet av en friare prisbildnings möjligheter att förhindra att under ett produktionsår ett stort subventionsbehov samlas kommer naturligtvis att spela största roll för hela regleringsåret 1952/53, och när propositionen om prisregleringar för året 1952/53 blivit framlagd återkommer vi till den viktiga frågan, hur för framtiden lika stora subventionsbehov som de nu föreliggande skall förebyggas.

För ståndpunktstagandet till den för innevarande produktionsår föreslagna prisöverenskommelsen är för oss avgörande, att det är statsmakternas åtgöranden och inte jordbrukets, som är anledningen till att jordbruket inte utan livsmedelssubventioner — till konsumenternas fördel — nått en bättre jämställdhet med andra näringar i fråga om skälig inkomst och andel av välståndsstegringen. Under sådana förhållanden bör inte jordbruket bli lidande på att nu så stor del av kalkylunderskottet icke fått täckas genom prishöjningar. Vi kan därför i dagens läge icke motsätta oss, att vad som inte genom prishöjningar kan tas ut till kalkylunderskottets täckning får täckas genom anslag till pristillägg enligt förslag i propositionen nr 176.

Men det bör ligga i allas intresse, att alla möjliga besparingar göres å det föreslagna reservationsanslaget. Då det är känt att avsikten är att den prishöjning på fläsk, som den 1 september skall ersätta grisbidraget, skall påbörjas tidigare, redan under instundande sommar, uppstår vissa möjligheter till besparingar av subventionsanslaget, vilka bör tillvaratagas.

Även om storleken av det för produktionsåret 1951/52 äskade anslaget till subventioner är beroende av skördeminskning och onormalt stora kostnadsstegringar, kan dock befaras att i anslagssumman på 245 milj. kronor döljer sig belopp som kan återkomma även under kommande år. Vi har förut påpekat olägenheten, som nu kunnat konstateras av att någon plan för subventionssystemets avveckling ej varit uppgjord, och anser att det alltjämt är en mycket angelägen

sak att en sådan plan kommer till stånd. Då vid koalitionsregeringens tillkomst förordades tillsättande av en utredningskommitté rörande utformningen av framtidens prisregleringar å jordbrukets område, anser vi det i hög grad påkallat att frågan om subventionssystemet behandlas av denna utredning.

Med stöd av vad vi här anfört hemställer vi,

att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville begära utredning om avveckling av subventionssystemet vid prisregleringarna å jordbrukets område samt

att riksdagen vid behandling av proposition nr 176 angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område ville beakta vad vi här anfört.

Stockholm den 29 april 1952.

Einar Hægglom.

Jöns Nilsson.

Märta Boman.

Carl Östlund.

C. Oscar Nolin.

Albert Larsson.

Eric Nilsson
i Svalöv.
